

TER ONDERTEKENING

Nota actief openbaar
Ja

Onze referentie
2023-0000186541

Datum
31 maart 2023

Opgesteld door

Samengewerkt met
CZW, EZK

Bijlage(n)
4

Aan
Van

MVRO
B&E

nota

Kamerbrief reikwijdte normering verwarmingssystemen

Aanleiding

Met deze brief wordt invulling gegeven aan de toezegging om begin 2023 de TK te informeren over de reikwijdte van de normering verwarmingssystemen.

Daarnaast wordt invulling gegeven aan de motie van Peter de Groot over overleg met de sector over garanties voor energiebesparing en wordt een reactie gegeven op een eerdere brief van VEH. De brief wordt mede namens de minister voor K&E verzonden.

Geadviseerd besluit

- Akkoord gaan met de aankondiging van een aanscherping van de energieprestatie-eis voor verwarmingssystemen, de reikwijdte van de normering en het ondertekenen van de brief.
- Kennisnemen van lopende trajecten in Europa gericht op normering en akkoord gaan met de gekozen lijn om hier niet op te wachten omdat verwachting is dat er geen tegenstrijdigheden zullen gaan ontstaan.

Kern

In de brief wordt onder andere op de volgende onderwerpen ingegaan:

- Doel van de normering: terugdringen van de CO₂-uitstoot in de gebouwde omgeving door het verminderen van het aardgasverbruik voor verwarmen. De normering krijgt zo vorm dat de sector gestimuleerd wordt om te blijven innoveren en dat leidt tot kostenreducties.
- Vormgeving: er worden hogere eisen gesteld aan de efficiëntie van het systeem voor ruimteverwarming op vervangingsmomenten. De grenswaarde wordt zo ingericht dat hieraan kan worden voldaan met een en een goed ingeregelde hybride warmtepomp en verwarmingssysteem (of minimaal gelijkwaardig).
- Uitzondering bij een terugverdientijd langer dan 7 jaar, waarbij rekening gehouden wordt met beschikbare subsidies.
  - Op basis van de doorrekening door W/E is de verwachting dat, rekening houdend met een ISDE van 30%, voor een groot deel van alle grondgebonden woningen de terugverdientijd kleiner is dan 7 jaar. Hiermee kan de doelstelling uit het PVGO van 1 mln. hybride warmtepompen te gehaald worden.
  - In het onderzoek van W/E adviseurs wordt ook aangegeven dat burgers dit over het algemeen een acceptabele terugverdientijd vinden.

- Met een terugverdientijd van 10 jaar zullen meer woningen en gebouwen onder de normering vallen, waardoor er meer CO₂-reductie wordt gerealiseerd. Ook is de business case nog steeds positief, de gemiddelde levensduur van een hybride warmtepomp is 15 jaar. Wel kan dit van gebouweigenaren een grotere investering vragen.
- Naast de uitzondering voor te lange terugverdientijd komt er een uitzondering voor:
  - Monumenten en gestapelde bouw. Dat betekent dat alle appartementen (en dus de meeste VvE's) buiten de normering vallen, en de eis alleen van toepassing zal zijn op grondgebonden woningen. In gestapelde bouw spelen verschillende complicerende factoren, zoals ruimtegebrek, uitdagingen rondom geluidseisen, en benodigde besluitvorming in VvE's. Hiermee wordt ruim een derde van de woningvoorraad uitgezonderd.
  - Als er via de wijkaanpak binnen 10 jaar wordt overgestapt op een collectieve duurzame oplossing.
- De hoogte van de eis en de vormgeving van de uitzonderingen (incl. de lengte van de terugverdientijd) zullen periodiek geëvalueerd worden. Zo kan ingespeeld worden op ontwikkelingen in kostprijs of toepasbaarheid van installaties, energieprijzen en beschikbare subsidies.
- Uitvoering: Als handreiking voor installateurs en gebouweigenaren zal voor een set aan voorbeeldwoningen en utiliteitsgebouwen uitgewerkt worden wat de terugverdientijd is bij gemiddeld gebruik.
- Naleving: Voor naleving van de regelgeving wordt in eerste instantie ingezet op goede voorlichting en advisering via de installateurs. Handhaving vindt plaats via de gemeente.
- Milieuprestatie van warmtepompen: over het algemeen is een (hybride) warmtepomp (veel) beter voor het milieu doordat de lagere CO₂-uitstoot ruimschoots opweegt tegen de milieubelasting van de productie. Dit blijkt uit een notitie die TNO heeft opgesteld en die met de brief zal worden meegestuurd.
- Flankerend beleid: al het (huidige)beleid dat nodig is om belangrijke randvoorwaarden op orde te hebben, denk aan voldoende installateurs en producten (via het actieplan hybride warmtepomp), betaalbaarheid (o.a. de ISDE en het warmtefonds) en draagvlak (voorlichtingscampagne).

Onze referentie
2023-0000186541

Datum
31 maart 2023

Toelichting

- De vormgeving van de normering is gebaseerd op 2 onderzoeken. Aan de klankbordgroep van beide onderzoeken namen Vereniging Eigen Huis, Techniek NL, Natuur en Milieu, NVDE, Nederlandse Verwarmingsindustrie en Vereniging Warmtepompen deel. De aanbevelingen uit de onderzoeken worden grotendeels overgenomen. Het zijn:
  - Een onderzoek door Nieman naar de wijze waarop de normering in de bouwregelgeving kan worden opgenomen
  - Een onderzoek door W/E adviseurs naar de potentiële uitzonderingssituaties.
- Verdere uitwerking van de normering zal onder andere inhouden:
  - Uitwerken van de bepalingsmethodiek voor de terugverdientijd. Naast de NTA 8800 zijn er nog andere methodieken voor terugverdientijd en algemene advisering. De Nederlandse Verwarmingsindustrie wil graag aansluiten bij een methodiek die

Europees wordt voorgesteld en geeft aan op basis van deze methodiek ook stappen te willen zetten voor het borgen van de energieprestatie.

- Verder uitwerken naleving. Omdat de overstap op een efficiënter verwarmingssysteem alleen verplicht is als het voor de gebouweigenaar een goede investering is, wordt niet verwacht dat de normering leidt tot grootschalige overtreding. Er zal een lastenonderzoek worden uitgevoerd naar de impact op burgers, ondernemers en overheden. Dit wordt meegenomen in de nota van toelichting voor de regeling.

Onze referentie

2023-0000186541

Datum

31 maart 2023

Financiële/juridische overwegingen

- Binnen de EU zijn er verschillende voorstellen die raken aan deze normering. Deze voorstellen geven geen aanleiding tot aanpassing van het nu voorliggende voorstel. Het gaat om:
  - In het herzieningsvoorstel voor de richtlijn hernieuwbare energie (RED) is opgenomen dat lidstaten eisen moeten stellen aan het aandeel hernieuwbare energie bij vervanging van het gehele verwarmingssysteem (dus totaal van cv-ketel en afgiftesysteem). Over het algemeen is dit in een situatie van renovatie. Dit betreft dus een andere situatie dan bij enkel vervanging van de cv-ketel. De definitieve tekst van de RED wordt op korte termijn vastgesteld, maar vooralsnog wordt rekening gehouden met een implementatiedatum van 31 december 2024. Dus in principe 1 jaar eerder dan de normering bij vervanging cv-ketel. Dan ontstaan er twee momenten van aanpassing van regelgeving. Hoewel niet ideaal hoeft dit niet blokkerend te zijn voor het nu voorliggende voorstel omdat het verschillende situaties betreft. De gevolgen voor gebouweigenaren zijn beperkt, omdat zowel de Europese eis als de onderhavige normering gekoppeld is aan vervangingsmomenten.
  - Waarschijnlijk worden in de nieuwe EPBD ook bepalingen rond verwarmingssystemen opgenomen, streven van de EU is om deze voor de zomer vast te stellen. De verwachting is dat NL met het voorliggende voorstel ruimschoots invulling geeft aan deze eisen.
  - Er wordt verder een voorstel van de EC verwacht voor de aanpassingen van de Ecodesign-verordening. De EC heeft eerder aangekondigd in te zetten op een verbod op de verkoop van de mono cv-ketel per 2029. Vraag is of hiervoor voldoende draagvlak voor is bij de lidstaten. Dit interfereert niet met het voorliggende normeringsvoorstel.

Communicatie

- Er wordt een nieuwsbericht opgesteld met een aantal veelgestelde vragen. Deze worden met stakeholders (o.a. leden klankbordgroep en Milieu Centraal) gedeeld. Verwachting is dat er, o.a. via de stakeholders, aandacht zal zijn voor dit onderwerp.
- In de voorlichtingscampagne (hybride) warmtepompen zal meer aandacht worden besteed aan waarom de normering er aankomt en wat deze betekent voor de woningeigenaar.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

In de openbare versie van deze nota zijn persoonsgegevens van betrokken medewerkers onleesbaar gemaakt.

Onze referentie
2023-0000186541

Datum
31 maart 2023

Bijlagen

Volgnummer	Naam	Informatie
1	Kamerbrief normering verwarmingsinstallaties	
2	Onderzoek Nieman	
3	Onderzoek WE adviseurs	
4	Notitie TNO	